

Unieke polder bij Hillegom wordt bedreigd

Hans Vader

Ten noordoosten van Hillegom liggen enkele kleine doch zeer weidewoelige polders. Deze worden bedreigd door recente plannen van de gemeente Hillegom. De vereniging "Behoud de Polders" tracht het tij te keren. De Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland steunt dit initiatief van harte. De gemeente Hillegom (provincie Zuid-Holland) valt nog onder het werkgebied van onze Vogelwerkgroep.

Ooit lag Hillegom in een lommerrijke omgeving met een tiental fraaie landgoederen en buitenplaatsen. Nu herinneren alleen een paar namen van woonwijken nog aan de landgoederen die zijn verdwenen. Eind 18^e eeuw beschrijft Craandijk enige wandelingen door de streek. Hij treft er nog veel natuurschoon aan. De ommekeer kwam echter met het grootschalig afgraven van de duinen rond het dorp. Daar werd eerst groente gekweekt en later de bollenvelden op aangelegd. De natuur moest wijken voor de economie, waardoor de welvaart voor de bevolking steeg.

Nu vrijwel alle natuur is verdwenen gaat Hillegom beslissen over de laatste stukjes natuur die zij nog heeft. Dat zijn de nog ongerepte delen van de Oosteinderpolder, en de Vosse- en Weerlanerpolder, alle veenweidegebieden.

Historie veenweidegebieden

Deze veenweidegebieden zijn ontstaan uit een moeras dat gevormd werd achter de meest oostelijke strandwal waar Hillegom op gebouwd werd. Deze strandwal is ontstaan circa 3000 jaar voor de jaartelling (dus nu zo'n 5000 jaar oud). Dat moeras is successievelijk ontwaterd en waarschijnlijk al deels in gebruik genomen als graasgebied voor vee van boeren uit de Bronstijd. Deze boeren woonden toen op de strandwal.

Op een historische kaart uit 1615 zijn deze polders al te zien, en in 1647 is er zelfs een Coy = Eendenkooi getekend langs de Leek. 100 jaar later was deze eendenkooi nog steeds aanwezig. De Leek is een oude waterloop die het grondwater uit de hogere delen van de strandwallen afvoerde naar de Haarlemmermeer. De naam 'polders' is dus verwarrend, want het is nooit een meer geweest dat omdijkt en drooggemalen werd.

Weidevogels

In 2010 werden tijdens een telling op 20 hectare in de Weerlanerpolder verschillende nesten aangetroffen. Deze telling bleek de stoutste verwachtingen te overtreffen. In tabel 1 vinden we de aantallen weidevogels die er nestelden.

Tabel 1. Aantallen nesten en dichtheden van territoria op 20 ha in de Weerlanerpolder in 2010.

Weidevogels	Aantal	Dichtheid/100 hectare
Kievit	54	270
Tureluur	24	120
Grutto	21	105
Scholekster	5	25
Gele Kwikstaart	5	25
Slobeend	5	25
Watersnip	1 ?	
	115	570/100 hectare
Overige vogels	Aantal	Dichtheid/100 hectare
Krakeend	3	15
Wilde Eend	53	265
Meerkoet	48	240
Canada Gans	3	15
Grauwe Gans	2	10
IJsvogel	1?	
	109-110	545/100 hectare

In totaal is de dichtheid 1115 nesten per 100 ha. Deze aantallen tonen aan dat de Weerlanerpolder weliswaar niet zo groot is, maar toch één van de allerbeste weidevogelgebieden van Nederland. Dichtheden van meer dan 50 broedpaar weidevogels per 100 hectare (exclusief kievit en krakeend) worden namelijk al als "zeer belangrijk" aangemerkt (Scharinga & van 't Veer, 2008). In de Weerlanerpolder is deze dichtheid zes keer zo groot! Ter vergelijking: in Spaarnwoude waren in 2010 de hoogste dichtheden van Grutto, Kievit en Tureluur respectievelijk 15, 15 en 12 paar per 100 hectare (Ikelaar, 2010).

Wat het meest opvalt is dat op een deel van het terrein waar in 1997 deze vogels ook zijn geteld, nu bijna een drievoud aan weidevogels broedt. Dat is uniek en zou gekoesterd moeten worden! In de rest van Nederland gaat namelijk, ondanks alle beschermingsacties en miljoenen overheidsgeld, de weidevogelstand nog steeds verder achteruit. Hillegom zou trots moeten zijn dat er zo'n uniek weidevogelgebied binnen haar grenzen ligt.

De Weerlanerpolder met op de achtergrond de oprukkende bebouwing van Hillegom, mei 2011. Foto: Antje Ehrenburg

Uniek weidevogelgebied bedreigd

Waarom is de vogelstand van vooral weidevogels in deze polders zo goed? Het zijn erg natte veenweidepolders met enorm veel slootjes, het is er stil omdat er geen doorgaande wegen doorheen lopen, het is open gebied vooral aan de oostkant, omdat daar de Ringvaart ligt. Door de nattigheid is het slecht begaanbaar. Er wordt daardoor laat gemaaid en het wordt extensief gebruikt. Een ander belangrijk feit is, dat rond deze 20 ha met grote aantallen weidevogels nog vele tientallen hectares open gebied aanwezig zijn, waar weliswaar niet meer gebroed, maar nog wel volop gevoerageerd kan worden. De hoge en de afgelopen jaren zelfs toenemende broeddichtheden kunnen mogelijk verklaard worden doordat in de omgeving recent veel gelijksoortige polders bebouwd zijn. De vogels die hier broedden zijn mogelijk naar het natste en rustigste overgebleven deel van de Weerlanerpolder 'verkast'. Er is dus al veel goed broedgebied verloren gegaan rond Hillegom: er zijn woonwijken verzezen op grote delen van de Vosse- en Elsbroekerpolder. Ook de Oosteinder-

en Weerlanerpolder worden aan de randen bedreigd door toename van allerlei bebouwing en bedrijven. Ook zijn hier grote delen van de polders verruigd en verwaarloosd, of in gebruik bij paardenhouders en plantenkwekers, waardoor dit geen geschikt broedgebied meer is, maar nog wel open genoeg om te foerageren. Door aankoop en juist beheer zouden deze polderranden opnieuw geschikt weidevogelgebied kunnen worden.

Gebiedsvisie: wilde plannen maar weinig ruimte

De gemeente Hillegom heeft ogenschijnlijk goede plannen met de Oosteinder- en Weerlanerpolder. Er is een gebiedsvisie opgesteld met de mooie naam "Groen Genoegen". Bij nadere beschouwing blijken er echter een flink aantal adders in het gras van deze polders verborgen te zijn. Zo wil de gemeente deze polders "veiligstellen" en als recreatie- en **natuurgebied** gaan inrichten. Daarvoor heeft zij een plan laten ontwerpen. De schrik slaat je om het hart als je het plan leest.

In de meest extreme visie staat onder meer het volgende: aanleggen van een jachthaven, een vierbaans autoweg, een golfbaan, een skeelerparcours, scouting, nieuwe woonvormen, zoals 30 drijvende villa's, kleinschalig wonen in het groen, kleinschalige bedrijvigheid, recreatie woningen, overloopgebied voor woon-, werk-, sport- en recreatievoorzieningen, ruimte voor een manege met woning en horeca. In een minder extreme visie staat onder andere het toegankelijk maken van de polder door middel van het aanleggen van verlichte fietspaden, ruiterspaden en struinpaden, zowel langs de buitenkant als dwars door de polder.

Als je al deze plannen ziet krijg je al snel het vermoeden dat het om een gebied gaat van zo'n 1000 ha. Wat blijkt echter, het gaat om een terrein van minder dan 100 ha. Als maar de helft uitgevoerd zou worden van alle plannen, dan is het terrein al vol. Dan durft Hillegom nog te spreken over natuurontwikkeling. Dat zou dan hoogstens op een gazon ter grootte van een half voetbalveld kunnen zijn, want meer ruimte is er niet. Kortom, de gemeente Hillegom heeft weinig visie op en weinig plek over voor de natuur in deze polders.

Zelfs als alleen de padenplannen uitgevoerd zouden worden zoals ze op papier staan, dan raak je de meeste weidevogels kwijt. Maar volgens een wethouder gaat dat gemakkelijk samen, de vogels gaan wel een eindje opzij. Hier spreekt duidelijk iemand die er geen verstand van heeft. Uit verschillende onderzoeken is namelijk bekend dat weidevogels bijzonder verstoringsgevoelig zijn. Zo vliegt een Tureluur al op als iemand hem op 225 meter nadert en een Grutto op 175 meter (zie tabel 2). Om te voorkomen dat de gemeente Hillegom een verkeerde beslissing gaat nemen hebben enkele natuurliefhebbers de koppen bij elkaar gestoken en is de vereniging "Behoud de Polders" voorjaar 2011 opgericht. Vooral vogel-

liefhebbers zijn er van overtuigd dat deze unieke weidevogelstand behouden moet worden.

Tabel 2: Verstoringafstanden van in de Polders bij Hillegom voorkomende soorten in meters afstand vanaf verstoringbron waarop vogels opvliegen. Daar waar twee afstanden vermeld worden komen deze uit verschillende onderzoeken (Krijgsveld et al., 2008).

Slobeend	430/350	Grutto	175/124
Krakeend	430/250	Scholekster	163/65
Kuifeend	400	Kievit	142
Bergeend	250/148	Lepelaar	113
Wilde eend	236	Buizerd	75
Tureluur	225/95	Torenvalk	75

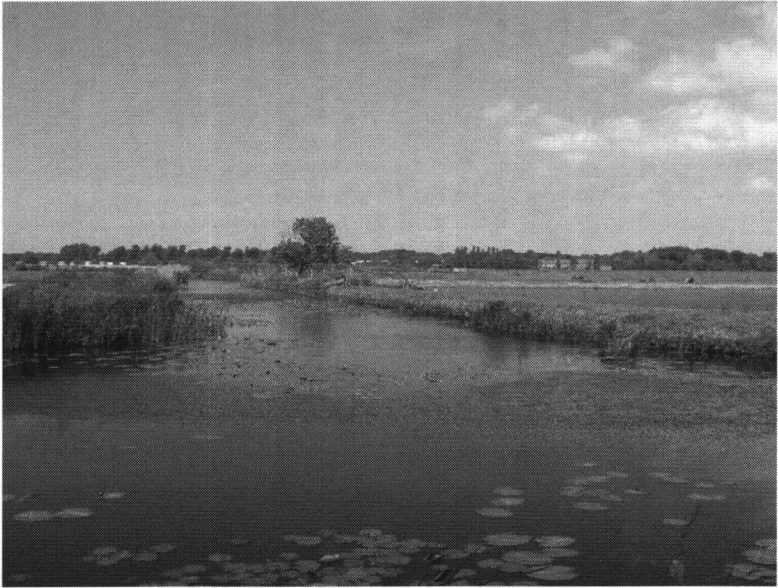
Andere plannen

De vereniging "Behoud de Polders" heeft de volgende voorstellen. Laat de polders rustig en nat, ga er geen wegen of paden aanleggen. Houd het zoveel mogelijk zoals het nu is, dus geen bebouwingen in welke vorm dan ook. Maak alleen een (onverlichte) fietsroute aan de westkant. Als er voet- of ruiterspaden moeten komen, laat die dan langs dat fietspad lopen. Zorg ervoor dat honden geen mogelijkheid krijgen om de polders in te trekken. Maak op enige geschikte plaatsen verhoogde vogelkijkhutten zodat men wel van de vogels kan genieten zonder ze te verstoren. Bewegwijzer deze route als "vogelroute" en plaats op enige gunstige plekken een informatiebord met historische informatie en ook afbeeldingen van vogels die er te zien zijn.

Zo kan Hillegom toch nog een stukje natuur binnen haar grenzen houden waar de plaatselijke bevolking van kan genieten. Maar zeker voor de toeristen is het een opsteker dat er buiten de bollenvelden ook nog een uniek weidevogelgebied is te zien. Natuurverenigingen uit de omgeving kunnen het gebied gebruiken voor excursies (alleen langs de randen) en vogelcursussen.

Voorlichting en excursies

De eerste activiteit van de (toen nog) vereniging i.o. was een voorlichtingsavond op 24 februari 2011, waar 120 mensen op af kwamen. De avond was een groot succes. Het hoofddoel was om te laten zien hoe mooi de polders nog zijn en welke vogels hier nog in grote aantallen voorkomen en broeden. Ook werd een aantal foute veronderstellingen de wereld uitgeholpen, zoals het begrip polders en natuur, en presenteerde de vereniging haar ideeën over de polders.

Het oude veenweidelandschap van de Oosteinderpolder met in de verte de grens met provincie Noord-Holland, mei 2011. Foto: Antje Ehrenburg

Gelukkig waren die avond ook een paar bestuurders van de gemeente Hillegom en één van de Provincie Zuid-Holland aanwezig. Als ze goed hebben opgelet kennen zij nu dus de huidige unieke waarde van het gebied. Zij kunnen later niet meer zeggen: “Als we dat geweten hadden, dan hadden wij het anders of niet gedaan”.

Na deze avond werden er in april en begin mei ook excursies gehouden voor bestuurders en andere belangstellenden naar het mooiste deel van de Weerlanerpolder. Tijdens deze excursies kon men genieten van de vele vogels: een Ooievaar die verdreven werd door een Scholekster, een tiental tijdelijk verblijvende Oeverlopers, maar vooral van de weidevogels en de vele soorten eenden. Vlak nadat de meeste mensen vertrokken waren stal een Lepelaar nog even de show.

Kortzichtig

Helaas bleek echter tijdens deze excursies dat de verantwoordelijke wethouder en een raadslid van dezelfde partij weinig op hebben met vogels. Zij zijn er van overtuigd dat de Manege en de daarbij horende ruitervelden, evenals het fietspad met verlichting aangelegd moeten worden in en door het weidevogelgebied. Hun argument is dat de bevolking ook wat moet, en dat de verstoring allemaal wel zal meevallen. De weidevogels werden zelfs vergeleken met de Damherten in de Amsterdamse Waterleidingduinen, waar je ook dicht langs kan rijden zonder ze te verstoren. Tegen zoveel onbegrip over natuur is nauwelijks op te boksen...

Oprichting vereniging

Om belanghebbende te zijn in eventuele juridische procedures, moest het Platform "Behoud de Polders" een rechtspersoon worden. Gekozen is voor een vereniging. In de inmiddels door een notaris goedgekeurde statuten staat dat het doel van de vereniging is dat deze opkomt voor de bescherming van de weidevogels en het landschap van de Polders in Hillegom.

Nu zijn we hard op zoek naar leden die minimaal € 10 per jaar willen bijdragen. Gelukkig hebben we al een startkapitaaltje. De vereniging Hekslootpolder en Vogelbescherming Nederland hebben respectievelijk € 500 en € 400 bijgedragen voor de oprichtingskosten.

Wie de vereniging "Behoud de Polders" in Hillegom wil steunen kan dat doen door lid te worden. U wordt lid door aanmelding bij Ton van de Reep (ton.vd.reep@hotmail.com) en storting van uw bijdrage op rekening 159741971 o.v.v Behoud de Polders. U kunt ook een éénmalige bijdrage storten. Bij voorbaat dank. De Polders rond Hillegom verdienen de daadwerkelijke steun van vele natuurvrienden!

Literatuur

- Ikelaar, M., 2010. Weidevogelbescherming Spaarndam / Haarlemmerliede 2010. In: Fitis 46 (4), 2010.
- Krijgsveld, K.L., Smits, R.R. & van der Winden, J., 2008. Verstoring gevoeligheid van vogels. Update literatuurstudie naar de reacties van vogels. Door Bureau Waardenburg, uitgave Vogelbescherming Nederland.
- Scharringa C.J.G. & van 't Veer, R., 2008. Atlas van de weidevogels in Laag Holland, overzicht van soorten, aantallen, dichtheden en trends in 30.000 hectare weidevogelgebied. Landschap Noord-Holland, in opdracht van Provincie Noord-Holland.